خبر

سهم ۲۵ درصدی اشتغال روستایی از اشتغال زایی کل کشور

سهم اشتغال روستایی از کل اشتغال کشور در حالی که در دوره سال‌های ۹۲ تا ۹۶ نزدیک به صفر بود، در سال گذشته به حدود ۲۵ درصد افزایش یافته است.

به گزارش مهر، یکی از برنامه‌های دولت در سال گذشته در کنار «برنامه اشتغال فراگیر»، توسعه اشتغال در مناطق روستایی با اجرای «برنامه اشتغال پایدار روستایی و عشایری» بود. برنامه‌ای که با تصویب قانون حمایت از ایجاد و توسعه اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از صندوق توسعه ملی و مجوز رهبری برای برداشت از منابع صندوق توسعه به منظور ایجاد اشتغال در مناطق محروم، مزی و روستایی اجرا شد.

آمار در سهم تقریبا صفر اشتغال روستایی از کل اشتغال کشور در سال‌های ۹۲ تا ۹۶ حکایت دارد در حالی که تحلیل وضعیت اشتغال و بی‌کاری منطقه‌ای که از سوی معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت کار منتشر شده است، نشان می‌دهد از ۶۴۲ هزار فرصت شغلی ایجادشده در سال ۹۷، تعداد ۳۵۳ هزار نفر به طور خالص در شهرها و ۱۱۴ هزار نفر در مناطق روستایی جذب شده‌اند.

سهم مناطق روستایی در ایجاد اشتغال به طور نسبی در سال ۱۳۹۷ نسبت به متوسط دوره پنج‌ساله ۱۳۹۲-۱۳۹۷ افزایش یافته است.

هر چند به طور قطعی نمی‌توان درباره آثار و تبعات اجرای «قانون حمایت از ایجاد و توسعه اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از صندوق توسعه ملی» قضاوت دقیقی داشت اما با توجه به رویکردهای به کار گرفته‌شده در فرایند اجرای این قانون، به نظر می‌رسد بخشی از آثار و تبعات آن در سال ۱۳۹۷ بر مناطق روستایی و عشایری نبود یافته است به کوتاهی که آمار و اطلاعات مرکز آمار ایران نیز تا حدودی آن را تایید می‌کند.

آمار مقایسه‌ای اشتغال ایجادشده در مناطق روستایی در سال‌های گذشته با سال ۹۷ نشان می‌دهد سهم اشتغال جدید ایجادشده در مناطق روستایی از میزان تقریبا صفر درصد در دوره‌های قبل (۱۳۹۲-۱۳۹۶)، به ۲۴.۴ درصد در سال گذشته افزایش یافته است که می‌تواند کوپای بهبود نسبی فرصت‌های کسب و کار و اشتغال در مناطق روستایی باشد.

ضمن اینکه در مناطق شهری، بخش خدمات با بیش از ۶۴ درصد، بیشترین سهم از اشتغال کشور را به خود اختصاص می‌دهند اما در مناطق روستایی هر چند بیش از نیمی مشاغل در بخش کشاورزی است اما در حوزه فرصت‌های شغلی ایجادشده، بخش صنعت بیشترین سهم یعنی ۳۵.۴ را به خود اختصاص داده است.

بنابراین از نظاظ قوت یکی از برنامه‌های اشتغالی دولت، افزایش سهم مناطق روستایی در ایجاد فرصت‌های شغلی سال ۱۳۹۷ است که نسبت به سهم نزدیک به صفر سنوات قبل، این رقم در سال ۱۳۹۷ حدود ۲۵ درصد از اشتغال ایجادشده در کل کشور را به خود اختصاص داده است که نشان می‌دهد تاثی از اجرای برنامه اشتغال پایدار روستایی و عشایری و افزایش سرمایه‌گذاری در این مناطق است.

۲۰۰ مگاوات کمبود برق داریم

احتمال خاموشی برنامه‌ریزی‌شده در تابستان امسال

خاموشی تابستان گذشته را هنوز کسی فراموش نکرده و در برخی سال‌ها کشور را مغلوب خود می‌کند؛ موضوعی که انتظار می‌رود امسال پروتده آن به دلیل بارندگی‌های بهار، اپیدمی و افزایش نیروهای برقابی بسته شود اما مسئولان عقیده دیگری در این‌باره دارند و چندین بیش‌شرط برای آن تعیین کرده‌اند.

به گزارش ایسنا، یکی از دلایل سته‌نشدن پرونده خاموشی، افزایش دماست. آمارها حاکی از آن است یک هفته پیش، مصرف برق به حدود ۵۰ هزار مگاوات رسید. درواقع هرچند این تابستان بعد از یک بهار پرآب از راه رسید اما کمرا زودتر شروع شده و فراگیرتر است و این موضوع تاثیر خود را روی یک مصرف نشان می‌دهد؛ به‌طوری‌که به ارای یک دوره افزایش دمای سراسری، اوج بار حدود هزار ۳۹۰ مگاوات افزایش پیدا می‌کند.

خاموشی تابستان سال گذشته بر ایران سایه انداخت و به‌دلیل وجود بحران آب، خاموشی‌های برنامه‌ریزی‌شده مواجه شد. بوده این چالش با اینکه امسال به دلیل بارندگی‌های اخیر که در سراسر کشور رخ داد به برزنگی سال گذشته نیست، به صورت قطعی سته نشده است و هنوز مسئولان به این سؤال که آیا امسال تابستان را بدون خاموشی برنامه‌ریزی‌شده سپری خواهیم کرد یا نه، پاسخ قطعی نمی‌دهند.

امـا رضـا اردکانیـان، وزیر نیرو، در حاشیـه نخسـتین همایش سازگاری با کم‌آبی در پاسخ به سؤال ایسنا مبنی بر اینکه آیا امسال هم مانند تابستان سال گذشته با خاموشی‌های برنامه‌ریزی‌شده مواجه خواهیم شد؟ گفت: از مردادماه سال گذشته برای تابستان سال ۱۳۹۸ برنامه‌ریزی کردیم و اساس را بر این گذاشتیم که شرایط آبی سال ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مانند سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ باشد؛ یعنی حدود چهار هزار مگاوات کمبود. البته نیروگاه‌های برقابی در تابستان ۱۳۹۸ داشته باشیم.

به گفته او به دلیل کمبود بارش‌ها برای تابستان ۱۳۹۸ حدود هشت هزار مگاوات کمبود تولید پیش‌بینی کردیم که بارش‌های اخیر موجب شد حدود چهار هزار مگاوات کمبود برطرف شود و در نتیجه کمبود تولید روی دو سـدهای مخزنی که عمدتا در خوزستان قرار دارند، برطرف شوند؛ اما حدود چهار هزار مگاوات دیگر کمبود وجود دارد.

اردکانیان با اشـاره به میزان مصرف برق در ایـران اظهار کرد: عـلاوه بر چهار هزار مگاوات مذکـور، افزایش مصرف غیرمتعارفی نیز ممکن است امسال به دلیل نوعی خاطرجمعی از اینکه مشکلی نداریم، به وجود بیاید؛ در واقع اینکه دوباره به عادت قبلی برگردیم، می‌تواند مشکل‌ساز باشـد. البته سعی کـردیم تعدادی از واحدها را روتـور به مـدار بیاوریم. اگر مصرف را به همـان عادات پیرمصرفی قبلی برگردانیم، یعنی اگر رشـد مصرفمان نسـبت به تابستان سال گذشته ۲.۵ درصد بیشـتر نباشد، امیدواری زیادی داریم که تابستان با آسایش سپری شود.

رئیس سازمان توسعه تجارت تشکیل بازارسیاه‌های شکل‌گرفته را بررسی کرد

تاجرتراشی سیاست‌های ارزی

عکس: مهدیه نیکی، شرق

مهفام سـلیمان‌بیگی: ثبت سفارش برای کالاهایی با ارز ارزان‌قیمت گردد کاسبی پررونقی شد که تا تشکیل سامانه هم پیش رفت. وجود این بازار سـیاه را اگرچه رئیس سـازمان توسعه تجارت به‌طور رسـمی تأیید نمی‌کند، اما معتقد اسـت؛ هرجا شفافیت کم باشد و بیروکراسی پیچیده شود، فسـادهای زیـرزمینی شکل می‌گیرند. ما هم به‌همین منظور با اصل موضوع که به نرخ ارز و سیاست‌های ارزی برمی‌گردد، انتقاد داریم؛ چـون نمی‌خواهیم چنین ابهاماتی وجود دهد و اصلاح شـود. اما در این شـرایط، هرکس می‌تواند ثبت سفارش کند؛ مگر اینکه ـ دارنده تخصصی اعلام کنند این اقلام جزء فهرسـت اولویت‌ها نیسـتند. افرادی که می‌گویند ما می‌توانیم ثبت سفارش را از طریق دیگری انجام دهیم. افراد فرصت‌طلبی هسـتند که باعث می‌شوند این شـبهه ایجاد شود که سیستم. سیسـتمی معیوب و ناکارآمد اسـت. البته درحال‌حاضر بخش ثبت سفارش به استان‌ها واگذار شده و در این بخش تفویض اختیار شده اسـت. ولی اگر افرادی مدعی شـوند که می‌توانند از طریق ارتباط با آشـنایان یا کارمندان سـازمانی مسائل غیرقانونی را انجام دهند، مرتکب جرم شده و تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

■ یعنی دلال‌ها حرف بی‌اساس و نادرستی می‌زنند؟

من معتقدم هرجا شفافیت کم باشد و بیروکراسی پیچیده شود، فسادهای زیرزمینی شـکل می‌گیرند. ما هم به همین منظور به اصل موضوع که به نرخ ارز و سیاسـت‌های ارزی برمی‌گـردد، انتقاد داریم؛ چـون نمی‌خواهیم چنین ابهاماتی روی دهد و امضاهایی طلایی به وجود آید که به فسـاد منجر شـود؛ چراکه تبعات آن دامنگیر همه کشور خواهد شد. همین‌طور این مشکلی اسـت که با نظارت جدی و قاطع حل می‌شـود. درحال‌حاضر سـعی کـرده‌ایم دامن تائیدیه در هر قسـمت و بعده گروه مستقلی باشد تا رانتی شکل نگیرد. مثلا در سال گذشته حدود ۸۰ میلیارد دلار ثبت سفارش داشتیم؛ اما در نهایت واردات واقعی شـکل‌گرفته بین ۴۲ میلیارد دلار بود. این نشان می‌دهد ۵۰ درصد ثبت سـفارش‌ها اساسا به واردات منجر نشد. این مشکل را به‌تازگی بررسی کرده و در نهایت می‌خواهیـم آن را در قالب رتبه‌بندی کارت‌های بازرگانی مدیریت کنیم. سال گذشته مدیریت کارت‌های بازرگانی در بخش واردات در دستور کار قرار گرفت و بسـیاری از شـرکت‌های جدیدالورود ابتدا با حجم واردات اندک آغاز کردند و به‌مرور میزان ثبت سفارش آنها بیشتر شد. البته برای شرکت‌های باسـابقه که تجربـه کافـی و تخصـص لازم را در واردات موضوعی خاص داشـتند، محدودیتی اعمال نشـد و این بخش ما کمتر دچار رانت شـدیم. بنابراین بیشـتر رانت‌خواری‌ها مربوط به بخش کارت‌هـای جدیدالورود بود که تمایل داشـتند فرصت طلبی و گذرایی را برای خود ایجاد کنند. به‌هرحال تاکید می‌کنم دسـت‌کاری در سیستم ممکن نیسـت. به نظر می‌رسد با توجه به پیچیدگی سیستم، این افراد سراغ بازرگانان تازه‌کار می‌روند و از کم‌اطلاعی آنها سـوءاسـتفاده می‌کنند. بازرگانان تازه‌کار نیز چـون از قوانین و قواعد کار به‌خوبی مطلع نیسـتند، فریب می‌خورند. ثبت‌سفارشـی که این واسـطه‌ها انجام می‌دهند، اصلا نمی‌تواند جنس ثبت اطلاعاتی که خود افراد ثبت می‌توانند انجام دهند؛ اما واسـطه‌ها آن را طوری دچار جلوه می‌دهند که تازه‌کارها فریب خورده و بلاخره ثبت سفارش را به آنان واگذار می‌کنند.**

■ یکی دیگر از مشـکلات بازرگانان، رشد رایزان در اغلب کشورهاست. درصورتی‌که یکی از وظایف مهم سـازمان توسـعه تجارت، راهنمایی و هدایـت تجـار در بازارهای هدف از طریـق رایزنان بازرگانی اسـت؛ اما می‌بینیم در اغلب کشورها رایزن نداریم و در کشورهایی هم که رایزن وجود دارد، این افراد بسـیار ضعیف عمل می‌کنند. چرا در این زمینه نا اید حد ضعیف عمل شده است؟

در این راسـتا در مقاطع مختلف تجربیـات مختلفی داریم. مقطعی وجود داشـت که ما رایزن نداشـتیم و این اعتراض وجود داشـت که چرا رایزن‌های ما در خارج از کشـور فعال نیسـتند. در مقطع دیگری ما تقریبا ۲۱ رایزن به ۳۰ کشـور اعزام کردیم. چندی بعد این اتهام ایجاد شد که این رایزن‌ها هیچ‌یک مفید واقع نشـده‌اند و عملکردشـان مطلوب نیسـت؛ با وجود اینکه سفرا و سـفارتخانه‌های ما آنها را تأیید می‌کردند. بحران ارزی که در سـال ۹۷ ایجاد شـد، با توجه به اینکه توجه به دارایی‌های ارزی و افزایش قیمت ارز، آسـیب زیادی به بخش اقتصـادی کشـور وارد کرد، باعث شـد تا زمانی که شـرایط پایدار نشود، نسـبت به اعمال هزینه‌ها حسـاسیت بیشـتری به خرج داده و مراقب مخارج ارزی باشـیم؛ چون به مقتضیه اجرای رایزنان بازرگانی در شرایط فعلـی بسـیار لازم و ضـروری اسـت. درحال‌حاضر نیز جایگزین‌هایی برای افرادی که وجوه خدمتشـان تمام شده برگزاشته‌اند، انتخاب شده است و به‌زودی و به‌تدریج این ماموران به محل خدمت خود اعزام می‌شوند و امیدواریم دیگر بودجه سـازمان دچار تنش‌های ارزی نشـود. ما در سال ۹۸ برنامه ویژه تمرکز بیشـتری روی کشـورهای همسـایه داشـته باشـیم و بتوانیم ظرفیت رایزنی را در این کشورها افزایش دهیم. البته کشـورهایی مثل چین، هند و سـوریه یا اینکه همسـایه نیسـتند؛ اما برای ما مهم‌اند و موضوع حضور رایزنان در آن کشـورها را جدیت دنبال خواهیم کرد.

■ رایزنان برای کمک به بازرگانان باید حضور داشته باشند. قطعا حضور بی‌ثمـر آنها دردی را درمان نمی‌کند. درواقع تجربـاز بایـد حضور رایزنانی را برای هدف‌ـ درشـانیاب بازرگانی هدف، نوع محصولات موردنیاز تسـهیل شـرایط تجارت آنها را برای رسانند.

نکتـه مهم این اسـت که خوشـبختانه این کـه خوبـش خصوصی هم باید فعالتـر عمل کند؛ چراکه اتاق بازرگانی ظرفیـت لازم را دارد. در طول برنامه پنج‌سـاله پنجم، اتـاق بازرگانی این امکان را پیدا کرد که از صفر صادرات و واردات بـه میـزان یک‌درهزار فروش درآمد کسـب کند و در اسـتانه اتاق بازرگانی تسـهیل می‌کنند؛ اما این دلال‌ها بدانند همان سیستمی می‌نشـیند که بازرگانان می‌نشسـته‌اند. پس چطور آنان قادر به ثبت سـفارش سـریع‌الرد و بازرگانان نیستند؟ اولویت‌ها را برای ثبت سفارش و واردات کالا مشخص اسـت. طبق این اولویت‌ها، هرکسی می‌تواند ثبت سفارش کند؛ مگر اینکه ـ دارنده تخصصی اعلام کنند این اقلام جزء فهرسـت اولویت‌ها نیسـتند. افرادی که می‌گویند ما می‌توانیم ثبت سفارش را از طریق دیگری انجام دهیم. افراد فرصت‌طلبی هسـتند که باعث می‌شوند این شـبهه ایجاد شود که سیستم. سیسـتمی معیوب و ناکارآمد است. البته درحال‌حاضر بخش ثبت سفارش به استان‌ها واگذار شده و در این بخش تفویض اختیار شده است. ولی اگر افرادی مدعی شـوند که می‌توانند از طریق ارتباط با آشـنایان یا کارمندان سـازمانی مسائل غیرقانونی را انجام دهند، مرتکب جرم شده و تحت پیگرد قرار خواهند گرفت.

■ یعنی دلال‌ها حرف بی‌اساس و نادرستی می‌زنند؟

من معتقدم هرجا شفافیت کم باشد و بیروکراسی پیچیده شود، فسادهای زیرزمینی شـکل می‌گیرند. ما هم به همین منظور به اصل موضوع که به نرخ ارز و سیاسـت‌های ارزی برمی‌گـردد، انتقاد داریم؛ چـون نمی‌خواهیم چنین ابهاماتی روی دهد و امضاهایی طلایی به وجود آید که به فسـاد منجر شـود؛ چراکه تبعات آن دامنگیر همه کشور خواهد شد. همین‌طور این مشکلی اسـت که با نظارت جدی و قاطع حل می‌شـود. درحال‌حاضر سـعی کـرده‌ایم دامن تائیدیه در هر قسـمت و بعده گروه مستقلی باشد تا رانتی شکل نگیرد. مثلا در سال گذشته حدود ۸۰ میلیارد دلار ثبت سفارش داشتیم؛ اما در نهایت واردات واقعی شـکل‌گرفته بین ۴۲ میلیارد دلار بود. این نشان می‌دهد ۵۰ درصد ثبت سـفارش‌ها اساسا به واردات منجر نشد. البته این مشکل را به‌تازگی بررسی کرده و در نهایت می‌خواهیـم آن را در قالب رتبه‌بندی کارت‌های بازرگانی مدیریت کنیم. سال گذشته مدیریت کارت‌های بازرگانی در بخش واردات در دستور کار قرار گرفت و بسـیاری از شـرکت‌های جدیدالورود ابتدا با حجم واردات اندک آغاز کردند و به‌مرور میزان ثبت سفارش آنها بیشتر شد. البته برای شرکت‌های باسـابقه که تجربـه کافـی و تخصـص لازم را در واردات موضوعی خاص داشـتند، محدودیتی اعمال نشـد و این بخش ما کمتر دچار رانت شـدیم. بنابراین بیشـتر رانت‌خواری‌ها مربوط به بخش کارت‌هـای جدیدالورود بود که تمایل داشـتند فرصت طلبی و گذرایی را برای خود ایجاد کنند. به‌هرحال تاکید می‌کنم دسـت‌کاری در سیستم ممکن نیسـت. به نظر می‌رسد با توجه به پیچیدگی سیستم، این افراد سراغ بازرگانان تازه‌کار می‌روند و از کم‌اطلاعی آنها سـوءاسـتفاده می‌کنند. بازرگانان تازه‌کار نیز چـون از قوانین و قواعد کار به‌خوبی مطلع نیسـتند، فریب می‌خورند. ثبت‌سفارشـی که این واسـطه‌ها انجام می‌دهند، اصلا نمی‌تواند جنس ثبت اطلاعاتی که خود افراد ثبت می‌توانند انجام دهند؛ اما واسـطه‌ها آن را طوری دچار جلوه می‌دهند که تازه‌کارها فریب خورده و بلاخره ثبت سفارش را به آنان واگذار می‌کنند.

■ یکی دیگر از مشـکلات بازرگانان، رشد رایزان در اغلب کشورهاست. درصورتی‌که یکی از وظایف مهم سـازمان توسـعه تجارت، راهنمایی و هدایـت تجـار در بازارهای هدف از طریـق رایزنان بازرگانی اسـت؛ اما می‌بینیم در اغلب کشورها رایزن نداریم و در کشورهایی هم که رایزن وجود دارد، این افراد بسـیار ضعیف عمل می‌کنند. چرا در این زمینه نا این حد ضعیف عمل شده است؟

در این راسـتا در مقاطع مختلف تجربیـات مختلفی داریم. مقطعی وجود داشـت که ما رایزن نداشـتیم و این اعتراض وجود داشـت که چرا رایزن‌های ما در خارج از کشـور فعال نیسـتند. در مقطع دیگری ما تقریبا ۲۱ رایزن به ۳۰ کشـور اعزام کردیم. چندی بعد این اتهام ایجاد شد که این رایزن‌ها هیچ‌یک مفید واقع نشـده‌اند و عملکردشـان مطلوب نیسـت؛ با وجود اینکه سفرا و سـفارتخانه‌های ما آنها را تأیید می‌کردند. بحران ارزی که در سـال ۹۷ ایجاد شـد، با توجه به اینکه توجه به دارایی‌های ارزی و افزایش قیمت ارز، آسـیب زیادی به بخش اقتصـادی کشـور وارد کرد، باعث شـد تا زمانی که شـرایط پایدار نشود، نسـبت به اعمال هزینه‌ها حساسـیت بیشـتری به خرج داده و مراقب مخارج ارزی باشـیم؛ چون به مقتضیه اجرای رایزنان بازرگانی در شرایط فعلـی بسـیار لازم و ضـروری اسـت. درحال‌حاضر نیز جایگزین‌هایی برای افرادی که وجوه خدمتشـان تمام شده برگزاشته‌اند، انتخاب شده است و به‌زودی و به‌تدریج این ماموران به محل خدمت خود اعزام می‌شوند و امیدواریم دیگر بودجه سـازمان دچار تنش‌های ارزی نشود. ما در سال ۹۸ برنامه ویژه تمرکز بیشـتری روی کشـورهای همسـایه داشـته باشـیم و بتوانیم ظرفیت رایزنی را در این کشورها افزایش دهیم. البته کشـورهایی مثل چین، هند و سـوریه یا اینکه همسـایه نیسـتند؛ اما برای ما مهم‌اند و موضوع حضور رایزنان در آن کشـورها را جدیت دنبال خواهیم کرد.

■ آخر دفتر مقررات صادرات و واردات هم بخشـی از این بازتعریف هویتی است؟

البته بخشـی از ساختار سازمان توسـعه تجارت گرفته شده است. ایرادی نداریم و دوچشمت با سیاسـت کوچک‌سـازی دولت است. ما تازه‌تر هیچ نقش سـازمان برای وام توسـعه اقتصادی بسیار مهم اسـت. اگر قرار باشد تنظیم بازار صادرات و واردات کالا و ارز انجام شود، تنظیم بازار صادرات و صادرات بخش‌های مرتبط انجام گردد که و بانک مرکزی هم به‌صورت مسـتقل سیاسـت‌های ارزی‌اش را تعیین کند. این تجارت موفـق خواهد بود و کل اقتصاد دچار تنش و آشفتگی خواهد شد.

۴۲ میلیارد دلار نبود. این نشـان می‌دهد ۵۰ درصد ثبت سفارش‌ها اساسا به واردات منجر نشد. جدابیت ثبت سفارش در سال گذشته برای آن بود که اعلام شـد برای هر نوع واردات، ارز بانکی موجود است و اگر تفاوت نرخ ارز ترجیحی با بازار آزاد زیاد باشـد، ارزش دارد که بازرگان یک سال را نیز در انتظار بماند تا مجوز برای ملایک میلیون دلار واردات بگیرد (!) چراکه تفاوت ارز ترجیحی با ارز آزاد راحتی بین ۱۵ تا ۱۰ میلیارد تومان را برای گیرنده ارز فراهم می‌کرد که بسیار وسوسه‌انگیز است. به واقع کدام شغل می‌تواند تضمین کند که شما در عرض یک سال ۵ تا ۱۰ میلیارد تومان سود کنید؟ بنابراین بیشترانت خواری‌ها مربوط به بخش کارت‌های جدیدالورود بودند که تمایل داشتند یک فرصت طلایی و گذرا را برای خود ایجاد کنند. محمدرضا مودودی، رئیس سـازمان توسعه تجارت، درگفت‌وگو با «شرق» از چالش هویتی در این سازمان هم گفت که در مشروح گفت‌وگو می‌خوانید.

شوک سیل، سرمایه‌داری سد و انتقال آب

محمدرضا جعفری ـ پژوهشگر اجتماعی

سـیل و نقش سدها چنین روندی را در بهره‌برداری از فضای پس از بحران آشکار می‌کند.

نوشین کلاته در کتاب دکترین شوک، ظهور سرمایه‌داری فاجعه (نشـر آگاه، ترجمه: مهرداد شـهابی، میرمحمود نبوی) می‌نویسد: «عملیات شوک و ارعاب سامانه هراس‌آفرینی‌ها، ایجاد مخاطرات و ویران‌گری‌هایی است که برای عامه مردم، نیز عناصر و بخش‌های مشـخصی از جوامع تهدیدکننده ما و مدیران غیر قابل درک است. طبیعت نیز با گردباد‌ها، توفان‌های سـهمگین، زلزله‌ها، سـیل‌ها، آتش‌سـوزی‌های مهارنشـدنی، قحطی‌ها، و بیماری‌ها می‌تواند «شـوک و ارعاب» ایجاد کند».

به باوری، «دکترین شـوک» این‌سان عمل می‌کنـد: «در اثر فاجعه اصلـی (مثلا یک کودتا، حمله تروریسـتی، فروپاشـی بازار، جنگ، سـونامی یا توفان)، یک حالت شوک همگانی به تمام جمعیت مسـئولی می‌شـود. ... در فروریختن بمب‌ها، موج تورم و توفان‌های درهم‌کوبنده نیز در خدمت سـنت‌گرین و به‌راه‌دوزی کل جامعه قرار می‌گیرد. ... جوامع شوک‌شده تمد می‌کنند که در حالت عادی مسـئولانه آرتا محافظت می‌کردند سـت درهم‌ریزند».

چنین مطالعاتی به شـکلی تاریخی در بسیاری از نقاط جهان مانند دوران حکومت پینوشـه در شـیلی با موفقیت اجرا شده. در مادهای اخیر در ایران به کار گرفته شده است تا بر زمینه‌ای از پذیرش عمومی و با فروتاهیدن مسئله سیلاب به وجود یا عدم وجود سد یا تونل‌های انتقال آب و یا نادیده‌گرفتن تمام مؤلفه‌های محیط‌زیستی و مدیریتی در مدیریت منابع آب کارا و تهیه راه‌حل نهایی جلوه دهند. توجیه لزوم ساخت سـدهایی بیشتر بر کاروبن و در اجرای طرح‌های انتقال آب از سرچشـمه‌های کارون به فلات مرکزی که اجرا در نامه مجمع نمایندگان استان اصفهان به رئیس‌جمهور و اظهارات وزیر نیرو در اسـتان اصفهان درباره انتقال آب بهشت‌آباد مجدد به میان آمده است. از انتقاد این مکانیسم است.

ناتوومی کلاته در ادامه این کتاب، روند استفاده از این مکانیسم را چنین خلاصه می‌کند: «نشـستن در انتظار بحرانی هدف؛ سپس به‌حراج‌نهادن و فروش اجزای دولت و بانکهای بازیگران بخش خصوصی، درحالی‌که شـهروندان همواز از شـوک دچار سـرگیجه‌اند؛ و آن‌گاه، دانمی‌کردن «اصلاحات» بلاگیر، با سرعت چه‌تمارتو».

شـوک اول، حوادثی مانند، حمله‌های تروریستی، کودتا و حوادث طبیعی اسـت. بنگاه‌ها و شـرکت‌های بزرگ با اسـتفاده از سیاسـت‌مداران بوسـته به خود، با انجام طرحی بنیانی برنامه‌ریزی‌شده و با کاشـتن بذر ترس، از بهت و پریشـانی و سـردرگمی مردم در لحظات اسـتفاده کرده و شـوک دومی را که چیزی جـز تغییرات دیدماسی تجاری امروز به اهمیت دیدماسی خارجی است و نقش آن در امنیت اجتماعی هم بسیار بالاسـت؛ بنابراین دولت باید بازتعریفی در جایگاه این سازمان تخصصی داشته باشد تا از تمام تخصص و توانایی‌ها برای مقابله با این جنگ اقتصادی بهره بگیرد. سازمان توسعه تجارت این بحران هویتی را در خود دارد و واقعیت این است که فرماندهی واحدی که مورد انتظار بوده تا به امروز ایجاد نشده است؛ اگرچه اخیرا با انتخاب قائم‌مقام توسط وزیر محترم صمت، انتظار می‌رود که شـرایط به نحو مطلوب‌تری مدیریت شود و وحدت فرماندهی به‌صورت ملموس‌تر شـکل بگیرد. به‌هرحال سازمان هم‌اکنون بر بخت‌هایی تمرکز کرده که شـاید نبود کمواندمت نداشـته باشد. اما فقط در بلندمدت اهمیت و صورت خود را نشان می‌دهد.

■ چه بحث‌هایی؟

امروز حتی اگر شرایط فعلی کشور یک شرایط معمولی بود و اصلا با بحران تجاری و ارزی و تحریم هم مواجه نمی‌بودیم، بـاز افزایش حجم صادرات با مشـکلات جدی مواجه می‌شـد؛ چراکه ما اساسـا با کمبود اقلام صادراتی و نیـز کمبود شـرکت‌های توانمند صادراتی برای حضـور در عرصه بازارهای بین‌المللی مواجه هسـتیم. این دو، موضوعاتی بسـیار کلیدی و مهم هسـتند که کشـور ما امروزه به آنها نیاز دارد. ما سـیاست اما میان روزمرگی‌ها به کلی ما آن موواجهیم. فرصت کمتری داریم که به آنها بپردازیم. یکی از پروژه‌های اصلی ما در سـازمان توسـعه تجارت تحریک پروژه‌های صادرات‌محور اسـت. اگر ما توانیم تنوعی به سـبد آینده صادراتی خود بدهیم؛ با اگر نتوانیم محصولاتی با ارزش‌افزوده بالا و هایتک در مقیاس صادراتی را تولید کنیم. قطع‌به‌یقین که در شرایط عادی و چه در شـرایط خاص ما نمی‌توانیم میزان صادرات خود را چندان افزایش داده و آن را از سطح ۵۰ تا ۵۰ میلیارد دلار به اهداف چشم‌انداز ۱۴۰۴ نزدیک کنیم.

■ شما در جایی از ضرورت ماکیاوژ‌وی صادراتی صحبت کردید. چرا این موضوع اهمیت دارد؟

درواقع به دلیل ظرفیت پایین در حجم و تنوع محصولات صادراتی. دولت در دو مقطع تاریخی در سوءمدیاری دست داشت؛ یکی در بخش پتروشیمی و دیگری در بخش صنایع فلزی نفوذ طلاد که موجب شـد رشـد دحود ۲۰ میلیارد دلاری را در سـد صادراتی کشور موجب شود که نشان می‌دهد حدود ۲۵ درصد صادرات کشور مربوط به دو کـود کالایی اسـت. اگر قرار باشد ما ۲۰ میلیارد دلار دیگر به صـادرات کشـور در پنج سال آینده اضافه کنیم، نمی‌توانیم امیدوار باشـیم با محصولات سـنتی و قدیمی که درحال‌حاضر در صادرات داریم، به نتیجه مطلوبی که خواهان آنیم، دست یابیم. بنابراین لازم اسـت بار دیگر حد مگاپروژه بزرگ صادراتی در کشور هدف‌گذاری و حمایت شود تا بتوانیم یک ظرفیت مثلا ۲۰ میلیارد‌دلاری جدید البته با مشارکت بخش خصوصی ایجاد کنیم.

از سـوی دیگر در بحث توانمندسـازی شـرکت‌ها و بنگاه‌ها هم با معضل بزرگی مواجه هسـتیم. در عرصه صادرات بیش از ۱۵ یا ۱۶ سـال پیش تجربه صادرات جزی نداریم و بعـدت در این عرصه جوان و کم‌تجربه‌ایم. هرچند این زمان برای یک کشـور می‌تواند زمان طولانی و زیادی باشـد؛ اما ما برنامه مدونی برای آن نداشـته‌ایم و ازآنجاکه رقب‌وامد تجارت کشورهای همسایه به کشـور ما زیاد بوده، بخش عمده‌ای از تجارت این کشور را این تاجران خارجی انجـام داده‌اند که بنا تجارتی ما در بحران صمت و دانمی در این بازارها را به‌صـدت از بین برده است و این تهدیدی جدی برای آینده تجارت ماست؛ بنابراین یکی دیگر از پروژه‌های ما در سازمان توسعه تجارت بحث توانمندسازی بنگاه‌هاست. درحال‌حاضر در حال ایجاد صمت‌های صادراتی هستیم که در آن به صورت کاربردی و عملیاتی آموزش‌های تخصصی صادراتی داده و سـپس مدرک مهارت‌های صادراتی را نیز به شرکت‌ها ارائه خواهیم داد.

■ تجار با برنامه‌ریزان برای تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی نیاز به اطلاعات کامل تجاری دارند؛ اما سـازمان، اطلاعـ‌رسانی خوبی در این زمینه ندارد. به طور مثال ما برای تهیه گزارشـی از افغانسـتان به گزارش‌های سازمان مجرعه کردیم؛ اما به جز یک‌سـری اطلاعات کلی درباره افغانستان هیچ گزارش قابل دسترس دیگری وجود نداشـت. قابل روابط تجاری ایران و افغانسـتان هم غیرقابل دسترس بود و باز نمی‌شد. درباره دیگر محصولات هم همین‌طور اسـت. وا لاگزارش یکـ‌سری و برنامه‌ریزی از محصولات مثل محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی وجود ندارد؛ دوم اینکه از گزارش‌هایی هم که ازبرخی محصولات ارائه شـده، بهروز نیست و آخرین آمار درج‌شده در آن مربوط به دو یا سه سال پیش است. با این شرایط چطور تجار می‌توانند از سامانه کسب اطلاعات کنند؟ چرا سازمان درباره تهیه گزارش‌های کالایی یا گزارش‌های ارز قدر ضعیف عمل می‌کند؟

درپایگاه اطلاع‌رسـانی سـازمان توسـعه تجارت ایران، اطلاعات متنوعی وجود دارد. مطلع‌ها بهروز داریم. هم اطلاعات آرشـیوی و قدیمی، هم احسـاس می‌کنم به گونه‌ای تنظیم شده که دوستانی که مراجعه می‌کنند، به سـمت اطلاعات قدیمی می‌روند و دسترسی آسانی به اطلاعات جدید و به‌روز ندارند؛ درصورتی‌که هر دو بخش وجود دارد. هم اطلاعات به‌روزشـده کالایی و کشـوری و هم قدیمی و آرشیوی مثل نقشـه‌های راه. اواخر سال گذشته که مسئولیت سـازمان را برعهده گرفتم، یک‌جزی از برنامه‌ها، هم به لحاظ محتوایی و هم به لحاظ ظاهری اصلاح سـامانه و پورتال سازمان بود. البته باید بگویم که سازمان در بحث دولت الکترونیک ارتقای خوبی در همین چند ماه اخیر در مقایسـه با قبل داشته و ما توانستیم در میان سازمان‌های همتای خود جزء بهترین‌ها باشیم و رتبه چشمگیری را به دست آورده‌ایم. البته دولت الکترونیک کسـب کنیم. به‌زودی با رونمایی از پورتال جدید سـازمان شاهد خدمات ویژه‌ای در بحث دولت الکترونیک سـازمان خواهیم بود و تمام اطلاعات مورد نیاز در قالب گزارش‌ها و فرصت‌های مشـخص در اختیار مخاطبان قرار خواهد گرفت. ازاین‌پس نیز به‌روزرسـانی اطلاعات مداوم خواهد بود. این مشـکل از قبل حل شده بود و فقط در فرصت جدید ارائه شده که از این به بعد فرصت آن هم به کوتاه‌ای ارائه می‌شـود که برای دسترسی آسان باشد. قطع به یقین این به خاطر آن اسـت که ما یک سازمان تخصصی با منابع انسانی متخصص و حرفه‌ای هسـتیم و می‌توان گفت اطلاعاتی که در این سازمان متمرکز اسـت، در هیچ سـازمان دیگری وجود ندارد؛ یعنی نحوه تحلیل و نحوه گزارش‌هایی که ما ارائه می‌کنیم، درکشور خاص است. همچنین حوزه ما حوزه تخصصی اسـت و در حوزه تجـارت خارجی حرف آخر را کارشـناسان خوب ما می‌زنند؛ بنابراین به‌روزی اطلاعات را به کوتاهی ارائه خواهیم کرد که در زمینه مناسب و به شکلی مطلوب در اختیار همه مخاطبان قرار گیرد.

■ درماه‌های اخیر آمریکا با تحریم‌های صادراتی سعی کرده بازارهای ارز را محدود و محدودتر کند. در این زمینه تحریم محصولات فلزی و فولاد چه اثری می‌تواند بر صادرات ما داشـته باشد؟ برای مقابله با این تحریم‌ها آیا در نظر دارید بازارهای هدف را تغییر دهید؟

تحریم‌ها شرایط را سخت می‌کنند. با این وصف می‌دانیم که بخش نظامی ما دهه‌ها اسـت که تحریم شـده؛ اما آیا ما الان به لحاظ نظامی یک کشـور عقب‌مانده و منفعل هسـتیم؟ آیا تولن ما در تولید تسـلیحات نظامی ناکارآمد اسـت؟ خیر. در واقع ما وجـود تحریم‌ها یکی از بهترین عملکردها در کشـور را صنایع دفاع ما داشـته اسـت. حتی می‌توانیم تسـلیحات‌مان را بفروشیم و کمی نمی‌تواند مانعی برای ما باشد؛ بنابراین وقتی بازار این صادرات دفاعی را - که بسـیار هم حسـاس هسـتند- توانستیم حفظ کنیم، قطعا در بحث دیگر محصـولات تجاری هم می‌توانیم این ک